

Nr 6

Utlåtande i anledning av väckt motion om utredning rörande barnavårdsmannainstitutionen.

Första lagutskottet har behandlat en i andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 257, av fru *Boman m. fl.* I motionen hemställes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av barnavårdsmannainstitutionen.

Motionen

I motionen framhålles inledningsvis att de ensamstående mödrarnas situation under senare år blivit föremål för ökat intresse från statsmakternas sida men att det oaktat mycket ännu återstår att göra för att förbättra deras ställning. Detta senare gäller enligt motionärerna icke minst det personliga, kurativa biståndet, i vilket hänseende barnavårdsmannainstitutionen har en viktig funktion att fylla. Enligt motionärerna fungerar dock denna f. n. inte helt tillfredsställande.

I motionen anföres vidare:

Barnavårdsmannainstitutionen var, när den först kom till, avsedd endast för de ogifta mödrarna och deras barn men har fr. o. m. 1939 fått betydande uppgifter även i avseende på vissa barn födda inom äktenskap, främst från-skilda och hemskilda makars barn. Just för dessa barn kan också en barnavårdsmans insatser bli av särskild betydelse, framför allt i de fall där föräldrarna på ett för barnen ytterst allvarligt sätt strider om vårdnad och umgängesrätt. Barnavårdsmannens insatser är emellertid helt beroende av att han verkligen har tid att ägna sig åt sitt uppdrag. För många barnavårdsmän — med i städerna i genomsnitt 234 förordnanden per barnavårdsmän (år 1959) — är det uppenbart att det brister härvidlag. Inte minst gäller detta de större städerna, där det rör sig om mellan 300 och 400 fall per barnavårdsmän.

Nu mera har visserligen på sina håll, framför allt i de största städerna, genomförts vissa rationaliseringar genom vilka barnavårdsmannen befriats från en del av sina tidigare uppgifter, som t. ex. indrivningen av underhållsbidrag. Men kvar står alltjämt, att barnavårdsmannen skall vara ett personligt stöd för samtliga de mödrar, för vilkas barn han förordnats till barnavårdsmän och han skall »öva tillsyn över barnets personliga förhållanden och med uppmärksamhet följa dess utveckling» (Kungl. Maj:ts kungörelse

om barnavårdsmans verksamhet och tillsynen härå). Att med det antal förordnanden, som numera i allmänhet åvilar varje barnavårdsman denne inte för samtliga fall kan fullgöra uppdraget enligt instruktioner, är uppenbart. Möjligheterna för vissa förändringar i barnavårdsmannainstitutionen bör därför övervägas.

Närmast till hands skulle naturligtvis ligga att barnavårdsnämnderna utökade kåren av barnavårdsmän. Att räkna med en sådan utveckling är emellertid f. n. helt orealistiskt. Redan den knappa tillgången på utbildade socialarbetare lägger här hinder i vägen och torde komma att så göra för lång tid framåt. Andra vägar bör därför övervägas och den fråga som då först inställer sig är om barnavårdsman verkligen behövs för de u. ä. barnen i samma utsträckning nu som tidigare? För barn i ä. förordnas barnavårdsman endast om vårdnadshavaren begär det eller då barnavårdsnämnden av särskild anledning finner det erforderligt. För barn u. ä. däremot är förordnande av barnavårdsman senast vid barnets födelse obligatoriskt. Med hänsyn till de utomordentligt betydelsefulla uppgifter barnavårdsmannen här har, inte minst då det gäller fastställande av faderskapet, är denna skillnad mellan barn i och barn utom äktenskap både naturlig och helt ofrånkomlig. Frågan är däremot om barn u. ä. i allmänhet under hela sin uppväxttid numera är i behov av det stöd barnavårdsmannen utgör. Enligt gällande bestämmelser (Föräldrabalken 8 kap. 7 §) skall uppdraget att vara barnavårdsman upphöra först då barnet fyller 18 år, dock att barnavårdsnämnden äger förordna att uppdraget skall upphöra tidigare, om behov av barnavårdsman ej längre finnes föreligga.

I våra dagar har otvivelaktigt den ogifta modern i allmänhet avsevärt större möjligheter än då barnavårdsmannainstitutionen tillkom år 1918, att på egen hand klara sig och sitt barn. För många av dem torde också kontakten med barnavårdsmannen inskränka sig till ett minimum, till endast enstaka besök, varigenom dennes möjlighet att öva tillsyn över barnet och verkligen följa dess utveckling, närmast blir en chimär. Andra däremot — ogifta såväl som frånskilda och deras barn — kan i vårt komplicerade samhälle snarare ha ett växande behov av det personliga stöd en barnavårdsman utgör. Det kan därför ifrågasättas om inte barnavårdsmannens arbete skulle på ett bättre sätt än för närvarande kunna koncentreras på just dessa senare fall. Detta borde kunna ske t. ex. på så sätt att barnavårdsmannen befriades från ansvaret för det säkerligen inte ringa antal fall, där hans insats på grund av moderns förmåga att klara sig på egen hand, är av mindre betydelse.

Garantier måste dock skapas för att barnavårdsnämnderna, även om barnavårdsmannaskapet upphört, kan lämna hjälp med bl. a. bevakning av barnets ekonomiska rättigheter och indrivning av underhållsbidrag. Det torde också vara önskvärt att barnavårdsnämnderna kunde lämna frivillig rådgivning och stöd i praktiska angelägenheter till mödrar med barn under 18 år, där barnavårdsmannaskapet upphört. Möjlighet att erhålla eller förordna barnavårdsman på nytt om så behövs, måste också finnas.

Vi krävde i en motion till 1963 års riksdag en förbättring av barnavårdsmannainstitutionen. En översyn över denna tillstyrktes av samtliga remissinstanser. Med hänsyn till att levnadsförhållandena bl. a. på grund av urba-

nisering och den ökade skilsmässofrekvensen i dag ter sig helt annorlunda än då barnavårdsmaninstitutionen tillkom, finner vi det angeläget att frågan om barnavårdsmaninstitutionen snarast blir föremål för utredning.

Gällande bestämmelser

De grundläggande bestämmelserna om barnavårdsman meddelas i 8 kapitlet *föräldrabalken*. Behörig att förordna barnavårdsman är barnavårdsnämnd. I 1, 2 och 3 §§ anges, för vilka barn barnavårdsman skall eller kan förordnas. Olika regler gäller för barn i äktenskap och med dem jämställda adoptivbarn samt för barn födda utom äktenskap. För den förra gruppen kan barnavårdsman förordnas endast under särskilda förutsättningar. Härom stadgas i 1 § första stycket, att barnavårdsman skall förordnas om föräldrarna lever åtskilda på grund av söndring eller efter vunen hemskillnad, om deras äktenskap är upplöst (vilket kan bero på återgång, äktenskapsskillnad eller dödsfall) eller om sammanlevnaden visserligen fortsätter men den gemensamma vårdsnaden om barnet upphört efter förordnande därom av rätten; dock gäller såsom ytterligare förutsättning för förordnande av barnavårdsman antingen att den av föräldrarna, åt vilken vårdsnaden om barnet anförtrots, gör framställning om sådant förordnande eller att barnavårdsnämnden av särskild anledning finner det erforderligt. Enligt 1 § andra stycket skall efter framställning av endera maken eller om barnavårdsnämnden av särskild anledning finner det erforderligt, barnavårdsman interimistiskt förordnas för tid, under vilken process om vårdsnad pågår.

Framställning av make, som är vårdsnadshavare, skall under de betingelser, som här tidigare angivits (söndring, hemskillnad etc.), alltid bifallas av barnavårdsnämnden. Någon lämplighetsprövning får sålunda ej förekomma.

Därest makar gemensamt adopterat barn eller ena maken adopterat den andre makens barn, kan barnavårdsman för barnet utses, om tillika sådana förutsättningar är för handen, som gäller för förordnande av barnavårdsman för barn i äktenskap (2 §). I övrigt kan barnavårdsman icke förordnas för adoptivbarn.

För barn utom äktenskap skall barnavårdsman alltid förordnas (3 §). Barnavårdsman för barn utom äktenskap skall förordnas, så snart till barnavårdsnämnden från ogift blivande moder inkommit anmälan om hennes tillstånd eller nämnden erhållit kännedom om att barn fötts utom äktenskap. Av 3 § följer, att barnavårdsman skall förordnas jämväl för barn, som vid födelsen haft äktenskaplig börd men sedermera förklarats sakna sådan börd.

Barnavårdsman skall förordnas individuellt för varje barn. Det föreligger emellertid ej något hinder mot att samma person tilldelas flera barnavårdsmannaskap. Genom barnavårdsnämnden må kommun anställa erforderligt antal personer att tjänstgöra som barnavårdsmän samt anvisa medel för ersättning åt dem.

Regler om barnavårdsmannens huvudsakliga uppgifter och vissa bestämmelser om hans befogenheter har sammanförts i 6 §. Där stadgas, att barnavårdsmannen har att bistå den, som har vårdnaden om barnet, med råd och upplysningar samt att tillse, att barnets rätt och bästa behörigen tillvaratages. Som särskilt betydelsefulla framhålles uppgifterna att sörja för att barnets börd fastställs, när det är fött utom äktenskap, att tillse att underhåll tillförsäkras barnet, att biträda med indrivning och tillhandahållande av underhållsbidrag samt att, när skäl därtill föreligger, göra anmälan om förordnande av förmyndare för barnet. Barnavårdsmannen äger vidare befogenhet och skyldighet att ingripa, om vårdnadshavaren missbrukar sina vårdnadsbefogenheter eller av annan anledning bör skiljas från vårdnaden. I flertalet nu angivna angelägenheter har barnavårdsmannen självständig talerätt.

Uppdraget att vara barnavårdsman upphör, när barnet fyllt aderton år (7 §). Om särskild anledning föreligger därtill, äger barnavårdsnämnden förlänga uppdraget, till dess barnet fyllt tjuguettt år. Om behov av barnavårdsman ej föreligger längre, äger barnavårdsnämnden förordna, att uppdraget skall upphöra.

Närmare föreskrifter om barnavårdsmans verksamhet och tillsynen därå skall enligt 8 kap. 11 § föräldrabalken meddelas av Kungl. Maj:t. Nu gällande, enligt lagstadgandet utfärdade föreskrifter är givna i *kungörelsen den 28 april 1950 om barnavårdsmans verksamhet och tillsynen därå*. I kungörelsen framhålles, att barnavårdsman skall fullgöra sitt uppdrag med omsorg och takt och att han bör vara ett personligt stöd för den som har vårdnaden om barnet samt sträva efter att vinna dennes och barnets förtroende (1 §). Åtgärder till hjälp åt kvinna, som väntar barn utom äktenskap, anges i 2 §. Där stadgas, att barnavårdsmannen — som ofördröjligen efter förordnandet har att underrätta sig om kvinnans förhållanden och hjälpbehov — skall lämna upplysning om och förmedla den samhällshjälp, som kan komma i fråga. Även i övrigt skall han i mån av behov bistå den blivande modern och tillse, att lämplig vård och inackordering i samband med nedkomsten beredes henne. Han bör uppmana henne att besöka mödravårdscentral eller i övrigt ställa sig under läkarkontroll samt att anmäla barnet till organ för den förebyggande barnvården. I 3 § stadgas, att barnavårds-

mannen skall ägna barnets personliga förhållanden fortlöpande tillsyn och med uppmärksamhet följa barnets utveckling. Han skall besöka barnet och dess vårdare i den omfattning omständigheterna påkallar. Om särskild anledning därtill föreligger, skall barnavårdsmannen skaffa upplysningar om barnet genom förfrågningar hos dess lärare eller på annat sätt. Förhållanden, som synes böra föranleda ingripande av barnavårdsnämnd eller annat kommunalt organ, skall barnavårdsmannen ofördröjligen anmäla till vederbörande organ (4 § andra stycket). Initiativ till att barnavårdsmannaskapet skall upphöra eller till att det skall förlängas för tid efter barnets aderton-årsdag skall, när fog därtill föreligger, tagas av barnavårdsmannen (9 §).

Beträffande *förarbetena* till ovan berörda lagregler ävensom *barnavårds-kommitténs* överväganden i fråga om barnavårdsmannainstitutionen får utskottet hänvisa till sitt föregående år avgivna utlåtande, nr 44, i anledning av motionen nr 542 i andra kammaren av fru Boman och fru Kristensson angående barnavårdsmannainstitutionen.

Socialpolitiska kommittén

Som ett led i strävandena att förbättra de s. k. ofullständiga familjernas ställning, vilken fråga i skilda hänseenden är föremål för överväganden av olika utredningar, har socialpolitiska kommittén för sin del tagit upp spörsmålet om underhållsbidrag till barnen i de ofullständiga familjerna. I betänkandet *Trygghet för barns underhåll*, avgivet i november 1963 (stencil 1963:12 Socialdepartementet), har kommittén framlagt *förslag till ny bidragsförskottslag*. Därvid har kommittén berört spörsmål, som i viss mån sammanhänger med de frågor som upptagits i förevarande motion. I en översikt över samhällets stöd till ofullständiga familjer framhåller kommittén barnavårdsmannainstitutionen som en viktig del därav. Beträffande förekomsten av barnavårdsmannaförordnanden anför kommittén:

Antalet barnavårdsmannaförordnanden uppgick vid slutet av år 1961 till 137 000, motsvarande 68 promille av befolkningen under 18 år. År 1962, för vilket år preliminära uppgifter finns, uppgick antalet barnavårdsmannaförordnanden till 139 000. Antalet barnavårdsmän år 1962 var 1 473, vilka hade i genomsnitt 94 förordnanden. 96 500 avsåg barn födda utom äktenskap och 42 500 barn födda inom äktenskap. Under år 1962 tillkom nära 5 100 nya förordnanden för inomäktenskapliga barn. Anledningen till barnavårdsmannaförordnandet i dessa fall var följande.

	Antal barn	%
Söndring	272	5,3
Hemskillnad	3 053	60,0
Äktenskapsskillnad	1 721	33,8
Vårnaden fråntagen den ene av samboende makar	9	0,2
Ena maken död	37	0,7
Summa	5 092	100,0

Antalet barnavårdsmanförordnanden har ökat för varje år, medan antalet barnavårdsmän minskat. Följden har blivit att varje barnavårdsman fått allt flera barn att ägna uppmärksamhet. Utvecklingen belyses i följande tabell.

Antalet barnavårdsmanförordnanden m. m. vissa år under perioden 1940—1961

År	Antal	per 1 000 av befolkningen under 18 år	Barnavårdsmanförordnanden		
			uäbarn i % av samtliga	Antal barnavårdsmän	Antal förordnanden per barnavårdsman
1940	98 903	62	96,4	6 321	16
1950	102 833	54	82,1	3 782	27
1955	119 984	60	73,2	1 826	66
1957	126 427	62	70,8	1 669	76
1958	128 766	63	70,1	1 619	80
1959	131 340	64	69,4	1 564	84
1960	133 923	67	69,3	1 529	88
1961	137 019	68	69,1	1 485	92
1962	138 794	—	69,5	1 473	94

Andelen utomäktenskapliga barn har gradvis minskat. Ett allt större antal barn födda inom äktenskap har alltså fått barnavårdsman.

Enligt kommittén är utvecklingen mot ökat antal förordnanden per barnavårdsman oroande. En barnavårdsman med alltför många förordnanden kan inte på tillfredsställande sätt vara det stöd för modern som avsetts. Kommitténs förslag till ny lag om bidragsförskott syftar bl. a. till att avlyfta en hel del administrativa uppgifter från barnavårdsmännen, så att dessa får mera tid för den kurativa delen av sitt arbete. Kommittén framhåller, att socialstyrelsen bör följa utvecklingen med uppmärksamhet, och finner, att det även kan övervägas att i särskild ordning ta upp frågan om barnavårdsmaninstitutionen, dess innehåll m. m.

Beträffande omfattningen av bidragsförskott enligt lagen den 11 juni

1943 om förskottering av underhållsbidrag till barn — om vilken förmån ansökan kan göras hos vederbörande barnavårdsnämnd av, utom andra, barnavårdsman — upplyser kommittén, att antalet bidragsmottagare ökat från 47 571 år 1957 till 56 635 år 1960, till 58 900 år 1961 samt till 59 224 år 1962. Antalet föräldrar, som under året återbetalat bidragsförskott, helt eller delvis, uppgick år 1957 till 34 504. Antalet hade år 1960 stigit till 41 125. Av de barn som erhöll bidragsförskott år 1958 var 53 procent födda inom äktenskapet, vilken andel år 1962 nedgått till 50 procent.

Den nuvarande utformningen av bidragsförskott kan närmast karakteriseras som en förskottering från det allmännas sida av ett i viss ordning — dom eller på visst sätt ingånget avtal — fastställt underhållsbidrag, som den underhållsskyldige inte erlägger. Bidragsförskott beviljas enligt gällande ordning för tiden fr. o. m. den månad, under vilken förskottet söks, t. o. m. utgången av det statliga budgetår, som löper vid förskottets beviljande. Därefter måste ny ansökan göras.

Enligt socialpolitiska kommitténs förslag skall bidragsförskottet utformas som ett generellt bidrag, som i princip utgår till alla bidragsberättigade barn med samma belopp vare sig barnet tillförsäkrats underhållsbidrag eller inte. Kommittén föreslår vidare bl. a., att nyss berörda omsökningsförfarande skall slopas; detta system har enligt kommittén medfört stor arbetsbelastning för barnavårdsnämnder och barnavårdsmän.

Enligt det av kommittéen framlagda förslaget skall, liksom enligt vad f. n. gäller, den underhållsskyldige, sedan bidragsförskott utgivits, vara pliktig att till vederbörande barnavårdsnämnd erlägga förfallet underhållsbidrag. Härutinnan åligger det, framhåller kommittén, barnavårdsmännen att vidtaga erforderliga åtgärder, vilket med hänsyn till de stora kostnader för det allmänna, varom här är fråga, är av stor vikt. Kommittén anför i denna del bl. a. följande:

*Ansvar*et för indrivningsverksamheten åvilar barnavårdsnämnden. Det åligger alltså inte en barnavårdsman att i denna sin egenskap ta ut ersättning från den underhållsskyldige för det av barnavårdsnämnden förskottade underhållsbidraget. Barnavårdsman kan gentemot den underhållsskyldige endast företräda fordran som barnet äger. En annan sāk är, att barnavårdsnämnderna av praktiska skäl ofta uppdrar åt barnavårdsman att utkräva jämväl utgivna bidragsförskott. Åtar sig barnavårdsmannen detta, gör han mera än vad som åvilar honom i hans egenskap av barnavårdsman. Kommittén har funnit skäl understryka detta, eftersom det f. n. i icke ringa utsträckning förekommer att barnavårdsman efter uppdrag av barnavårdsnämnd utkräver jämte barnets fordran även den del av underhållsbidraget, för vilken bidragsförskott utgivits. Detta kan medföra att barnavårdsman-

nen ägnar en oproportionerligt stor del av sin arbetstid åt indrivningsverksamheten till förfång för den kurativa verksamheten.

Kommitténs i det föregående framförda förslag att omsökningsförfarandet skall slopas måste avsevärt bidra till att minska barnavårdsmannens arbetsuppgifter beträffande bidragsförskotten. Kunde utvecklingen leda därhän, att han i allt större utsträckning befriades från arbetet med indrivningsverksamheten och att detta i stället koncentrerades till barnavårdsnämnderna, skulle enligt kommitténs mening vinnas väsentliga fördelar ur barnavårdsmannainstitutionens synpunkt. Enligt vad kommittén erfarit tillämpas i de större städerna redan den ordningen, att kravverksamheten överflyttas från barnavårdsmännen till barnavårdsnämnderna. Kommittén vill förorda en utveckling i den riktningen i allt fler kommuner.

Frågans behandling vid 1963 års riksdag

I den vid föregående års riksdag väckta motionen angående barnavårdsmannainstitutionen yrkades »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning i syfte att få till stånd sådana ändringar i 'barnvårdslagen', som angivits i motionen». Till stöd därför anfördes i motionen samma skäl som i nu ifrågasatt motion. Beträffande det sätt varpå man skulle kunna ernå den av motionärerna åsyftade koncentrationen av barnavårdsmännens insatser på de kurativa uppgifterna anfördes i motionen:

Olika vägar kan tänkas för att nå detta mål. Så t. ex. skulle barnavårdsman för barn utom äktenskap obligatoriskt kunna förordnas bara för ett mera begränsat antal år, t. ex. tills barnet är 7 å 8 år gammalt. Fortsatt förordnande skulle på samma sätt som för barn i äktenskap bli beroende av överenskommelse med modern eller vårdnadshavaren.

En annan och måhända bättre väg vore att barnavårdsnämnden finge rätt att uppdelat barnavårdsmannaförordnandena i vad man skulle kunna kalla passiva och aktiva ärenden, varvid barnavårdsmannens ansvar då det gäller de passiva skulle inskränka sig till en viss bevakningsskyldighet, t. ex. med avseende på ev. generella förhöjningar av underhållsbidragen. Förordnandet skulle alltså bestå även för de »passiva» ärendena — till vilken grupp givetvis intet fall skulle överföras förrän faderskapsfrågan blivit utredd och moderns och barnets förhållanden hunnit stabiliseras — men barnavårdsmannen skulle här inte behöva ta några initiativ till kontakt med modern.

För en reform av detta slag, vare sig man väljer det ena eller det andra av här skisserade alternativ, synes en lagändring bli nödvändig. Visserligen kan, såsom ovan angivits, redan med nuvarande lagbestämmelser ett barnavårdsmannaförordnande upphöra före den normala tiden, då barnet fyller 18 år, nämligen om behov av barnavårdsman ej anses föreligga. Men det kan ifrågasättas om lagstiftarna härmed åsyftat ett upphörande på så tidigt stadium som här avses, och i varje fall synes barnavårdsnämnderna hitintills i mycket ringa utsträckning ha velat ta ansvaret för en utveckling i denna riktning.

Motionen blev föremål för remissbehandling, varvid samtliga remissorgan uttalade sig för en utredning rörande barnavårdsmannainstitutionen. De sålunda hörda instanserna — *socialstyrelsen, barnavårdsnämnderna i Stockholm, Göteborg och Malmö, Svenska kommunförbundet, Svenska stadsförbundet* samt *Svenska socialvårdsförbundet* — anlade emellertid i huvudsak andra och vidare synpunkter på frågan än de som förts fram i motionen samt förordade en utredning rörande barnavårdsmannainstitutionen med betydligt mera långtgående syftning.

För remissyttrandena har utskottet i sitt ovan berörda utlåtande lämnat en utförlig redogörelse, vartill utskottet nu får hänvisa.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande anförde *utskottet*, som avstyrkte bifall till motionen, bl. a. följande.

Utskottet, som utgår från att motionärerna åsyftar vissa ändringar i föräldrabalkens bestämmelser om barnavårdsman och därtill anknutna författningar, delar motionärernas uppfattning att betydande olägenheter kan uppstå, om alltför många uppdrag samlas hos en och samma barnavårdsman. Vidare finner utskottet, såsom ock motionärerna betonat, angeläget att barnavårdsmännen vid sysslandet med sina uppdrag så långt det är möjligt inriktar sig på de kurativa uppgifterna. I görligaste mån bör rent expeditionella uppgifter överföras från barnavårdsmännen till annan därför lämpad personal. Av remissyttrandena framgår att så ock skett i allt fall i de större städerna. Enligt utskottet bör denna möjlighet utnyttjas så långt sig göra låter. Eftersom de flesta kommuner numera har en väl utbyggd socialvårdsorganisation, kan det antagas att man även utanför de större städerna kommer att i vidgad utsträckning överföra sagda uppgifter på kontorsarbetskraft. Härigenom synes icke obetydliga fördelar kunna vinnas. Emellertid torde en sålunda förordad rationalisering ej påfordra ändringar i gällande bestämmelser.

Vad därefter angår de av motionärerna särskilt anvisade utvägarna att vinna åsyftad koncentration av barnavårdsmännens arbete på de kurativa uppgifterna får utskottet anföra följande. I likhet med flertalet remissorgan kan utskottet ej förorda de av motionärerna härutinnan anvisade lösningarna. Det torde sålunda mestadels vara svårt att med tillräcklig grad av säkerhet bedöma, huruvida barnavårdsman kan komma att behövas efter det barnet uppnått sju eller åtta år. I allt fall lärer dylika frågor komma att i och för sig kräva utredning, och vidare måste det förutsättas att, även om ett förordnande upphör, fortlöpande uppmärksamhet måste ägnas fallet, så att vid behov nytt förordnande snarast kan lämnas eller andra lämpliga åtgärder vidtagas. I huvudsak enahanda invändningar kan göras mot förslaget att uppdelna barnavårdsmannauppdragen på aktiva och passiva sådana. Emellertid lämnar, såsom flertalet remissorgan ock påpekat, gällande bestämmelser möjligheten öppen att i det enskilda fallet låta barnavårdsmannauppdraget upphöra före den i lagen utsatta normaltiden. Med tillämpning av sagda bestämmelser torde i viss mån det i motionen angivna syftet kunna uppnås. Enligt vad som framkommit under remissbehandling-

en lärer emellertid nämnda möjlighet till differentiering av barnavårdsman-
nauppgifterna utnyttjas i mycket ringa omfattning, vilket enligt vissa remiss-
organ torde bero på att vederbörande tillsynsmyndighet, socialstyrelsen,
förordat restriktivitet i förevarande hänseende. Uppenbart är emellertid att
den nu åsyftade modifieringen ej fordrar någon ändring av gällande bestä-
melser.

De i vissa remissutlåtanden anförda synpunkterna på en utredning av
barnavårdsmaninstitutionen förer enligt utskottets mening långt utanför
ramen för ifrågasättande motion och bör således icke tagas under övervä-
gande i förevarande sammanhang.

Utskottet

I förevarande motion framhålles, att det stora antal barnavårdsman-
uppdrag som numera i allmänhet åvilar varje barnavårdsman ofta leder till
att barnavårdsmännen ej kan lämna det personliga stöd eller utöva den
tillsyn, varom lämnas föreskrifter i gällande författningar. I syfte att ernå
en koncentration av barnavårdsmännens verksamhet till den kurativa de-
len av arbetet hemställs i motionen om en utredning beträffande barna-
vårdsmaninstitutionen.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen väcktes även vid fjol-
årets riksdag en motion rörande barnavårdsmaninstitutionen. Jämväl
denna motion syftade till en starkare koncentration av barnavårdsmännens
verksamhet till de kurativa uppgifterna. Första lagutskottet framhöll i sitt
utlåtande i anledning av nämnda motion, att betydande olägenheter är för-
knippade med att ett större antal uppdrag samlas på en och samma barna-
vårdsman, samt betonade vikten av att barnavårdsmännen i görligaste mån
befrias från mera rutinartade sysslor. Emellertid ansåg sig utskottet icke
kunna förorda de i motionen ifrågasatta lösningarna på problemet; upp-
delning av barnavårdsmanuppgifterna på aktiva och passiva sådana samt
begränsning på visst sätt av barnavårdsmanaförordnande för barn utom
äktenskap. Enligt utskottets mening finnes ej anledning att i nyssberörda
hänseenden nu göra annan bedömning.

Utav det av socialpolitiska kommittén redovisade siffermaterialet framgår
att antalet uppdrag per barnavårdsman stigit år från år. Visserligen behö-
ver denna utveckling ej nödvändigtvis i gemen innebära en försämrad kura-
tiv insats från barnavårdsmännens sida, men uppenbarligen är, såsom ock
framhållits under remissbehandlingen av 1963 års motion, de rådande för-
hållandena på förevarande område i mångt och mycket otillfredsställande.
Särskilt i de större städerna torde de påtalade bristerna i systemet fram-
träda starkt. Emellertid torde kunna förväntas, att ett genomförande av
socialpolitiska kommitténs förslag till ny bidragsförskottslag kommer att i

viss mån frigöra barnavårdsmännen från sysslor av mera rutinartad karaktär. Vidare torde, såsom ock påpekats vid behandlingen av 1963 års motion och som betonats av socialpolitiska kommittén, ett överförande av de rena kontorsgöromålen från barnavårdsmännen till därför särskilt avsedd personal kunna leda till ytterligare effektivisering och intensifiering av barnavårdsmännens kurativa arbete. En sådan organisatorisk förändring, som f. n. genomföres på flera håll, torde emellertid kunna ske inom ramen för gällande bestämmelser. Enligt utskottet finnes ej anledning antaga annat än att nämnda omorganisation kommer att genomföras i allt flera kommuner.

I allmänhet torde i de större kommunerna uppdragen att vara barnavårdsman till den helt övervägande delen lämnas till särskilda befattningshavare inom kommunernas barnavårds- och socialvårdsorganisationer. Även om detta medför att som barnavårdsmän i allmänhet anlitas väl utbildad och kvalificerad personal, måste det å andra sidan beaktas, att det sålunda tillämpade systemet vanligtvis medför att ett mycket stort antal uppdrag samlas på en och samma person, vilket i sin tur kan få ovan berörda olägenheter till följd. De organisatoriska förändringar av barnavårdsmännens arbete, som f. n. genomföres på flera håll, torde dock i viss mån motverka nämnda olägenheter. Vad särskilt angår de mindre kommunerna kan övervägas att åtgärder vidtages i syfte att aktivera därför lämpade privatpersoner att åtaga sig enstaka uppdrag som barnavårdsman. Därigenom skulle man kunna i någon mån motverka den förut antydda utvecklingen.

Av det anförda torde framgå att, sedan ovan berörda förslag till ny bidragsförskotts lag framlagts, de i förevarande motion upptagna frågorna i första hand bör betraktas som ett organisatoriskt problem. Enligt utskottets mening föreligger ej heller anledning att, innan erfarenhet av den tillämnade omdaning av bidragsförskottsinstitutet vunnits och innan verkningarna av den fortgående rationaliseringen av barnavårdsmännens arbete framträtt någorlunda klart, närmare överväga en särskild utredning rörande barnavårdsmannainstitutionen.

Emellertid synes det utskottet angeläget, att de i förevarande motion omhandlade frågorna, i den mån de kan anses ingå, direkt eller indirekt, i det större problemkomplex som avser de s. k. ofullständiga familjerna, beaktas vid det arbete, som f. n. pågår i syfte att förbättra dessa familjers ställning. Vad utskottet ovan anför torde därför böra bringas till Kungl. Maj:ts kännedom. I övrigt synes motionen ej böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att riksdagen i anledning av förevarande motion, II:257,
i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte giva till känna vad utskottet i det föregående anført.

Stockholm den 25 februari 1964

På första lagutskottets vägnar:
INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Erik Svedberg, Per-Olof Hanson, fröken Mattson*, herrar Wikner, Ferdinand Nilsson, Hilding och Gösta Jacobsson;

från andra kammaren: fru Gärde Widemar, herr Landgren, fru Boman*, herrar Ekström i Björkvik, Gustafsson i Borås, fru Löfqvist*, fröken Bergegren och herr Johansson i Dockered.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.